

studija upisuju, slušaju i polažu ispite iz muzeologije, predmeta koji vodi direktor cjelokupne ustanove, sveučilišni profesor Michael Conforti. Iznimno sretna situacija omogućuje im da uz naučene probleme muzeološke teorije iz prve ruke saznaju (pa i provjere vlastitim uvidom) kako i koliko su oni željeni principi, puko teoretiziranje ili pak neizmjerljivo korisna znanja s kojima valja krenuti u vlastitu muzeološku praksu. Većina studenata (svi koji to žele) uključeni su u neku djelatnost Instituta, od ispomoći u odjelu dijateke i fototeke do dokumentarističkih poslova u odjelu grafike, fotografije ili slikarstva, pod nadzorom i vodstvom iskusnih kustosa. Tijekom studija, također, svatko ima prilike sudjelovati u pripremi izložbe ili barem postavljanju gostujućega projekta. Najčvršća je suradnja s obližnjom ustanovom Massachusetts Museum of Contemporary Art (MASS MoCA) iz North Adamsa, ali sve češće gostuju izložbe europskih ustanova, poput proljetne atrakcije (2001.) posvećene Dante Gabrielu Rossettiju i njegovim slikama iz šezdesetih godina XIX. stoljeća, prispjele iz engleskoga Birminghama (The Barber Institute of Fine Arts).

Uz brojna javna predavanja gostiju, teme kojih se mijenjaju tjednim ritmom, Institut organizira i nekoliko znanstvenih skupova godišnje. Tema svibanjskoga skupa (2001.) je bila *Povijest umjetnosti. Estetika. Vizualni studiji (Art History. Aesthetics. Visual Studies)*, a slijedila je *Impresija. Brzo slikanje u Francuskoj 1860.-1890. (Impression: Painting Quickly in France 1860.-1890.)*, povezana s otvorenjem izložbe srodne teme u kolovozu i naposljetku *Kultura, kritika i umjetnost Normana Rockwella (Culture, Criticism and the Art of Norman Rockwell)* u rujnu, posvećena jednom od najslavnijih američkih ilustratora.

O svojim znanstvenim i muzejskim dosezima Institut je od 2000. godine odlučio obavještavati zainteresirane u godišnjaku nazvanome *CAI - The Journal of the Clark Art Institute*. Kompleksni profil ustanove odražava se i u publikaciji - u njoj je moguće pronaći detaljnu genezu nekog izložbenoga projekta, od prvotne ideje do izvještaja i fotografija s otvorenja (korisno i u edukaciji budućih muzealaca), ali i znanstvene osvrte na pojedine probleme vezane uz izložbu ili djela iz zbirke.

Združenost različitih, prečesto autističnih aktivnosti - znanstvene, muzejske i nastavne - tvore od Clark Art Instituta iznimno uspješnu i atraktivnu ustanovu u osnovi koje stoji vrlo poučna i potrebna formula. Za mnoge druge sredine to je, na žalost, tek sanjana Utopija.

THE PORTRAIT OF A SCHOLARLY, MUSEUM AND EDUCATION INSTITUTION - THE CLARK ART INSTITUTE, WILLIAMSTOWN, MASSACHUSETTS

In the heart of the American state of Massachusetts, some two hundred kilometres from Boston, in the town of Williamstown, there is one of the most enterprising of museum and scholarly institutions in New England - the Clark Art Institute. It was opened in 1955 as a result of the efforts (and wealth) of Robert Sterling Clark and his wife Francine.

In this unique complex there is an institute with an exceptionally well-stocked library with titles from art history, a museum and - in cooperation with the nearby Williams College - a postgraduate course for future American curators and museum managers. These facilities have, over the past five years, through the stronger presence of the Clark Art Institute in the professional and general press and electronic media, become an attractive lure for scholars, curators and university professors from America and abroad. From the year 2000, the Institute has enhanced the appeal of its facilities with yet another attractive dimension. In order to attract researchers from various places to Williamstown, which is geographically remote from the most attractive urban centres in the region, the Institute has put in place a programme of scholarship support, with the official title the Clark Fellowship Program.

POGLED UNATRAG UOČI 20. OBLJETNICE:

UZ MDC-ovu IZLOŽBU IZDAVAČKE DJELATNOSTI HRVATSKIH MUZEJA

SNJEŽANA RADOVANLIJA MILEUSNIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

---

Muzejski dokumentacijski centar (MDC) sudjelovao je na 23. međunarodnom sajmu knjiga i učila (INTERLIBER) sa svojom 19. izložbom izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija. Izložba se održavala na Zagrebačkom velesajmu od 7. do 11. studenoga 2000. Brojnoj publici izloženo je ukupno 415 publikacija, 5 CD-ROM-ova i 78 razglednica 93 hrvatske muzejsko-galerijske ustanove koje su se odazvale MDC-ovom pozivu za sudjelovanje. Svi naslovi kao i popis 161 plakata i 7 kalendara publiciranih tijekom 2000. godine, navedeni su u popratnom bibliografskom katalogu¹.

Objedinjavanje izdavačke djelatnosti muzeja i galerija na jednome mjestu jedinstvena je prilika kada se, osim

¹ Radovanlija Mileusnić, Snježana. 19. izložba izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2000.

stručnoj, i široj publici pruža mogućnost upoznavanja s jednogodišnjom izdavačkom produkcijom muzeja i galerija iz cijele Hrvatske. Učenici, studenti, kolekcionari, antikvari, bibliofili, ljudi različitih interesa, dobi i struka, stalna su publika MDC-ova izložbenog prostora koji je već niz godina jedan od najbogatijih na INTERLIBER-u. U nedostatku specijaliziranih muzejskih trgovina odnosno muzejskih knjižara, ovo je jedini i najcjelovitiji oblik predstavljanja širokog spektra muzejskih tema i njihovih realizacija koje se protežu u rasponu od računalnih laserskih ispisa izložbenih kataloga do divot izdanja enciklopedijskog tipa ili suvremenih elektroničkih publikacija.

Ideja je začeta još 1982. godine kada je izdavaštvo muzejsko-galerijskih ustanova prepoznato kao vrlo značajna i vitalna djelatnost, ali rijetko ili tek sporadično poznata široj javnosti. "Značaj te aktivnosti veliki je ne samo na nivou muzej - kulturna institucija ili znanstveno-istraživačka ustanova, već i muzej - publika (društvo)."² Veća prisutnost kulturne baštine u zajednici željela se postići objedinjavanjem muzejske izdavačke produkcije i njezinim izlaganjem na jednome mjestu.

Uskoro su se nakon ovog početnog motiva, iskristalizirala još tri vrlo značajna muzeološka i kulturološka razloga koja su potvrdila svrhovitost provođenja ove MDC-ove akcije. To su: (a) prezentacija javnosti izdavačke djelatnosti muzeja i galerija kao jednog od segmenata rada tih ustanova, pokazivanje raznolikosti publikacija i tema kojima se bave, te broja stručnjaka koji sudjeluju u projektima; (b) stavljanje na uvid likovnih i grafičkih rješenja muzejskih publikacija; (c) promoviranje izdavačke djelatnosti muzeja i galerija, povećanje i proširivanje distribucije, kao i kruga čitalaca, razvijanje svijesti o mogućnosti i potrebi prodaje muzejskih publikacija kao dijela muzejskog marketinga³. U proteklih devetnaest godina kontinuirano je praćen razvojni put i standardizacija muzejskih publikacija, oblikovanje njihovih formalnih i sadržajnih karakteristika (izložbeni katalogi, muzejski vodiči...), uvođenje i korištenje novih medija (elektroničko izdavaštvo), okretanje k ciljanoj publici kao što su djeca (muzejske početnice, slikovnice...) ili osobe s posebnim potrebama (slabovidni i slijepi).

Od prve izložbe održane na Zagrebačkom velesajmu na kojoj je predstavljeno 640 izdanja 94 muzeja i galerija bivše SFRJ (44 muzejske ustanove iz Hrvatske) do posljednje 19. izložbe održane u 2000. godini, muzeji i galerije odazivali su se u velikom broju. Zaključno sa 1991. godinom, izložba je obuhvaćala izdavačku djelatnost muzeja i galerija svih republika bivše SFRJ, a od 1992. godine hrvatskih muzeja i galerija. Broj izloženih publikacija iz godine u godinu pokazuje kontinuitet izdavaštva koji ima tendenciju rasta, što posredno upućuje i na konstantno povećanje i obogaćivanje muzejskih aktivnosti (izložbenih, stručnih, znanstvenih, edukativnih itd.). Čak ni ratne godine (1991.-1995.) nisu zakočile izdavačku djelatnost iako su mnogi muzeji radili u lošim uvjetima ili su im stalni postavi i građa bili pohranjeni u depoima.

Većina navedenih izložaba bila je popraćena i nekom od manifestacija kojom se željelo skrenuti pažnju na specifičnosti muzejskog izdavaštva, značajne muzejske godišnjice ili muzejske projekte. Na posljednjoj izložbi predstavljena je muzejska izdavačka djelatnost za djecu i mlade koja je okupila kustose-pedagoge iz 24 hrvatska muzeja i galerije. Naslovi muzejskih početnica i slikovnica, radnih listića, mapa, kao i slagalice, bedževi i drugi suvenirni, također su obuhvaćeni popisom u popratnom izložbenom katalogu.

Svih devetnaest izložaba popraćeno je i kataloškim popisom izloženih muzejskih tiskovina. Oni čine jedinstven bibliografski niz iz kojega se može iščitati povijest muzejskog izdavaštva, bibliografske jedinice autora i naslova, tema koje su obrađivane. Kao takav ovaj niz izložbenih kataloga značajan je segment u nacionalnoj bibliografiji u kojoj muzeji kao izdavači i njihove publikacije zauzimaju značajno mjesto.

Dvadesetom izložbom koja je pred nama, prvom u novom tisućljeću, nastavit će se ovaj tradicionalni projekt kao jedan od oblika promidžbe muzejske djelatnosti u Hrvatskoj.

Izložba izdavačke djelatnosti muzeja i galerija 1982.-2000.

godina	mjesto i vrijeme održavanja	broj muzeja i galerija	broj naslova
1982.	Zagrebački velesajam, 19. - 25. 4. 1982.	94	640 izdanja za 1979., 1980. i 1981.
1983.	Zagrebački velesajam, 18. - 24. 4. 1983.	128	1071 izdanje iz 1982.
1984.	Zagrebački velesajam, 9. - 15. 4. 1984.	95	479 izdanja iz 1983.
1985.	posebna manifestacija 10. - 17. 5. 1985.	90	350 izdanja iz 1984.

² *Objedinjavanje izdavačke djelatnosti muzeja i galerija Jugoslavije* Interliber, 19.-25.4. 1982. // *Informatica Museologica*, 3/4 (1981.), str. 65-66. i Petravić, Đurđa. *Prva zajednička izložba publikacija muzeja i galerija Jugoslavije*. // *Informatica Museologica*, 1/2 (1982.), str. 23

³ Vinterhalter, Jadranka. *Interliber - izložba publikacija muzeja i galerija Jugoslavije*. // *Informatica Museologica*, 1/2 (1988.), str. 66-69.

1986.	posebna manifestacija 11. - 16. 5. 1986.	93	370 izdanja iz 1985.
1987.	posebna manifestacija 9. - 15. 5. 1987.	98	404 izdanja iz 1986.
1988.	Zagrebački velesajam, 19. - 24. 4. 1988.	130	540 izdanja iz 1987.
1989.	Zagrebački velesajam, 18. - 23. 4. 1989.	109	445 izdanja iz 1988.
1990.	Zagrebački velesajam, 17. - 22. 4. 1990.	109	486 izdanja iz 1989.
1991.	Zagrebački velesajam, 16. - 21. 4. 1991.	97	390 izdanja iz 1990.
1992.	Zagrebački velesajam, 21.-25. 4. 1992.	63	275 publikacija, 80 plakata, 110 razglednica
1993.	Zagrebački velesajam 20. - 24. 4. 1993.	64	273 publikacije, 112 plakata 35 razglednica, 7 kalendara
1994.	Zagrebački velesajam 18. - 22. 10. 1994.	78	394 publikacija, 181 plakat, 47 razglednica, 3 kalendara
1995.	Knjižnica MDC-a 24. - 27. 10. 1995.	73	1 publikacija, 172 plakata, 22 razglednice, 2 kalendara
1996.	Knjižnica MDC-a 7. - 22. 11. 1996.	67	280 publikacija, 130 plakata 54 razglednice, 4 kalendara
1997.	Zagrebački velesajam 12. - 16. 11. 1997.	93	371 publikacija, 174 plakata
1998.	Zagrebački velesajam, 10. - 14. 11. 1998.	88	382 publikacije, 150 plakata, 3 CD-ROM.a
1999.	Zagrebački velesajam, 9. - 13. 11. 1999.	87	383 publikacije, 165 plakata, 20 razglednica, 6 kalendara 1 CD-ROM
2000.	Zagrebački velesajam, 7. - 11. 11. 2000.	93	415 publikacija, 161 plakat, 78 razglednica, 7 kalendara 5 CD-ROM-a

Popratne akcije

godina	popratne manifestacije
1985.	Izložba inozemne muzeološke periodike i serijskih publikacija (11 zemalja, 50 naslova)
1986.	Izložba muzejskih vodiča i kataloga stalnih postava muzeja Jugoslavije (37 muzeja, 60 naslova) i svjetskih muzeja moderne umjetnosti (26 muzeja, 53 naslova)
1990.	Izložba izdavačke djelatnosti Zemaljskog muzeja BiH u Sarajevu u povodu 100 godina izlaženja Glasnika Zemaljskog muzeja BiH
1992.	Izložba kataloga ratnih izložaba u zemlji i inozemstvu (138 naslova)
1993.	Izložba Izdavačka djelatnost Arheološkog muzeja u Zagrebu
1994.	Izložba Izdavačke djelatnosti Hrvatskog prirodoslovnog muzeja u Zagrebu
1997.	Predstavljanje MDC-ova projekta Muzeji Hrvatske na Internetu
1998.	Predstavljanje muzejskih CD-ROM-ova
1999.	Izložba Muzeja Slavonije iz Osijeka Povijest osječkih novina 1848. - 1945.

The Museum Documentation Centre (MDC) took part in the 23rd International Book and Education Tools Fair (INTERLIBER) with its 19th exhibition of the publishing activities of Croatian museums and galleries. The large number of visitors was given the opportunity of seeing a total of 415 publications, 5 CD-ROMs and 78 postcards from 93 Croatian museums and galleries that responded to MDC's initiative. All the titles, as well as a list of 161 posters and 7 calendars published during 2000 are listed in the accompanying bibliographic catalogue. The idea began in 1982 when the publishing activities of museum and gallery institutions was recognised as a vital and significant activity, but one that was seldom or only sporadically known to the public at large.

During the past 19 years we have continuously monitored the development and standardisation of museum publications, the design of their formal and thematic characteristics (exhibition catalogues, museum guides...), the introduction and use of new media (electronic publishing), the orientation towards a target public like children (museum primers, picture-books) or people with special needs.

With respect to the lack of specialised museum shops or museum bookshops, this is the only and most complete form of presenting the annual publishing output with a broad spectre of museum topics and its realisation that spans from computer laser printing of exhibition catalogues to deluxe encyclopaedic editions or contemporary electronic publications.

POLJUBAC MIRA

ANICA RIBIČIĆ-ŽUPANIĆ □ Muzej Mimara, Zagreb

---

sl. 1 Poljubac mira, slonovača, Flandrija 15. stoljeće, predmet iz Zbirke srednjovjekovnih predmeta od slonovače, Muzej Mimara
Snimio: Luka Mjeda

sl. 2 Danielle Gaborit-Chopin, glavna kustosica Odjela primijenjene umjetnosti Muzeja Louvre, održala je u Muzeju Mimara predavanje "Gotska slonovača"
Snimio: Fjodor Fatičić

Poljubac mira stručni je izraz kojim se u Francuskoj nazivala pločica s prikazima iz Kristova života i života svetaca, a za vrijeme mise nosila se crkvom montirana na drveni štapić i davala vjernicima na poljubac. Među rijetke sačuvane srednjovjekovne primjerke svrstana je i pločica s prikazom Krunidbe Bogorodice iz Muzeja Mimara, inv. br. ATM 988. Karakterističan oblik, veličina i utor na poledini, potvrđuju njenu namjenu. Značenje naziva i simbolika scene sa zagrebačke pločice mogli bi se doslovno primijeniti na zbirku srednjovjekovnih predmeta od slonovače izloženih u stalnom postavu Muzeja Mimara.

Kada sam 1979. godine preuzimala na obradu zbirku bjelokosti, tada još dijelom privatne zbirke Topić-Mimara, javnost je već bila podijeljena na one koji su vjerovali u vrijednost poklonjenih nam umjetnina i na one koji su tu vrijednost osporavali, a da uglavnom ni jedni ni drugi nisu poznavali predmete, niti ih je itko od hrvatskih stručnjaka sistematski obrađivao. Nagađanja o vrijednosti zbirke u stručnim krugovima i u medijima temeljena na pretpostavkama manje ili više naklonjenih stručnjaka Muzeju Mimara, zadržala su se do danas. I zato ovom tekstu kojim se obraćam stručnoj javnosti s osvrtom na rezultate svog dugogodišnjeg rada, temeljenom na donatorovim valorizacijama i suradnji s kolegicama i kolegama: Danielle Gaborit-Chopin, kustosicom iz Louvrea; Sophie Jugie, kustosicom iz Musée des Beaux Arts iz Dijona; s kolegama iz Mainfrakisches Museuma u Würzburgu; muzejima i bibliotekama u Hannoveru i Hamburgu, dajem naslov djela koje nosi nedvojbenu poruku.

Rezultate istraživanja djelomično sam objavila u *Vodiču* (Muzejsko galerijski centar - Muzej Mimara, Zagreb 1998.). Potvrdu objavljenih atribucija i datacija, uz neznatne korekcije, dobili smo komisijskim pregledom predmeta u Zagrebu. Na poziv Muzeja Mimara, uz potporu Francuske direkcije za muzeje (DMFa) i pomoć Francuskog veleposlanstva i Francuskog instituta u Zagrebu, zbirku su pregledali pod nadzorom kustosice Anice Ribičić-Županić i stručnjaci Louvrea Danielle Gaborit-Chopin, generalna kustosica u Odjelu za primijenjenu umjetnost i Jean Renè Gaborit, generalni kustos i voditelj Odjela skulpture, te Dragan Dokić, restaurator, voditelj Restauratorskog centra Mimara. Zaključak komisije je da se radi o "dobar kolekciji s nekoliko izvanrednih djela", a to su: statueta Bl. Djevice s Djetetom inv.br. ATM 1003, atribuirana Parizu, s datacijom preciziranom u 1. 1/4 14. st. (Vodič 1998: Francuska 1. 1/3 14. st.). Statuetu je D. Gaborit-Chopin uvrstila i u svoje predavanje o srednjovjekovnoj slonovači u kojem je koristi kao primjer stila s početka stoljeća i uspoređuje sa sličnim statuetama iz Riznice u Assisiju i poznatom statuetom Djevice iz Villeneuve-les-Avignona; Statueta Bl. Djevice s Djetetom inv. br. ATM 984 nakon pomne analize atribuirana Parizu s preciziranom datacijom u 2. 1/3 14. st. (Vodič 1998: Francuska, kraj 14. st.); Fragment pločice s reljefom sv. Pavla, ATM 997, prema mišljenju D. Gaborit-Chopin, pravo je remek-djelo gotičkog rezbarstva sa svim obilježjima pariških radionica s početka XIV. st. (Vodič 1998.: Francuska XIV. st.). Svi navedeni predmeti, kao i još nekoliko njih kojima je potvrđena valorizacija, ušli su u donaciju atribuirani Francuskoj a datirani u XIV. st. Žeton za igru trik-trak s prikazom jelena inv. br. ATM 995 možemo usporediti sa sličnim žetonima nađenim prilikom nedavnih arheoloških iskopanja u Bretanji i datirati u XI. st. (Vodič, XII. st.). Valorizacije ostalih predmeta